

Twintig jaar PKN

In Ermelo zijn de PKN-kerken samen én apart

Koffieochtend in de Zendingskerk. Beeld Herman Engbers

Woensdag is het twintig jaar geleden dat de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) werd opgericht. In Ermelo werken de PKN-kerken organisatorisch samen, maar de leden komen niet bij elkaar over de kerkvloer.

Jan Blacquièr 29 april 2024

De vrijzinnige Zendingskerk

De consistorie van de Zendingskerk in Ermelo zit vol. Gemoedelijk nestelen gemeenteleden van deze progressieve PKN-gemeente zich in hun stoel: het maandelijkse 'kerkcafé' laten ze niet aan zich voorbij gaan. Vandaag staat er een lezing over Hannah Arendt op het programma. Aan een barretje wordt koffie ingeschonken. Op tafel staat een schaal met Café noir-koekjes, geflankeerd door bescheiden bosjes bloemen.

De ruimzinnige Zendingskerk vormt in Ermelo met vijf andere wijkgemeenten de lokale PKN. De kerken werken samen in een Algemene Kerkenraad die onder andere de diaconie en financiën van de kerken regelt. Verder maken de gemeenten met een 'predikantenruil' gebruik van elkaars voorgangers en zijn er gezamenlijke initiatieven zoals het inloophuis de Parasol in de Westerkerk van Ermelo.

De Zendingskerk zet zichzelf neer als een 'oecumenische vereniging met een liberaal karakter'. Dat betekent dat de 400 gemeenteleden een gemêleerd gezelschap vormen: een samenstelling van hervormd, gereformeerd en katholiek. Dat de gemiddelde leeftijd in de Zendingskerk boven de 65 ligt, betekent niet dat de gemeente hard krimpt. Mensen die op hun oude dag naar de Veluwe verhuizen, zijn nieuwe aanwas.

Het oecumenische karakter van de kerk uit zich in een open houding over verschillen in 'geloof, geaardheid en achtergrond', zo vertelt een folder over de kerk. Daarom wappert voor het kerkgebouw een regenboogvlag. Ook is de gemeente actief bezig met duurzaamheid en heeft ze het label: 'groene kerk'.

Warm persoonlijk contact

Predikant Kim de Berg (52) onderhoudt warme contacten met andere dominees uit Ermelo. "Het persoonlijk contact is erg goed", zegt ze. "Ondanks de theologische verschillen hebben we een fijne samenwerking. Zo organiseren we met elf kerken uit de omgeving met Pinksteren een gezamenlijke dienst."

Ondanks het warme contact blijven de onderlinge verschillen soms groot. Zo is er geen kanselruil tussen de Nieuwe Kerk en de Zendingskerk. In de Nieuwe Kerk mogen vrouwen niet voorgaan in de dienst.

De Berg is realistisch over de theologische meningsverschillen. "Het is belangrijk dat je elkaars grenzen bewaakt. Bovendien zitten ze daar niet op mijn progressieve theologie te wachten en vice versa zijn er ook bezwaren. Die verschillen kan je niet te ontkennen en dat hoeft ook niet."

De rijkdom van de PKN, op 1 mei 2004 opgericht als een fusie van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk, is voor De Berg juist iets om van te genieten. "Mensen mogen hun eigen plek hebben om hun geloof te beleven", zegt ze. "Ik vind het leerzaam als je bij een ander komt en het er anders aan toe gaat dan bij jou. Dat scherpt je eigen geloof."

Meer katholiek dan PKN

De bezoekers van het kerkcafé bewegen zich naar de wit met groene kerkzaal. De voorste twee rijen van de houten stoeltjes worden bezet. Met een powerpoint wordt het leven van Hannah Arendt behandeld.

Als oecumenische gemeente biedt de Zendingskerk ruimte aan allerlei liturgische invullingen. Lezingen, vespers en in de zondagse dienst een cantorij horen bij het repertoire van de gemeente.

"Qua invulling van de erediensten liggen wij vaak dichterbij de rooms-katholieke parochie dan bij andere PKN-gemeenten", zegt Dory Vredenberg (88), gemeentelid en mede-organisator van het kerkcafé. De relatie tussen de Zendingskerk en de

hervormde PKN-gemeenten in Ermelo is respectvol, maar op afstand. 'Elkaar prettig met rust laten', noemt de site van de Zendingskerk dat.

Gemeentelid Margot Kottman (81) legt uit dat men blij is met de eigen wijkgemeente, maar dat er voor een brede inhoudelijke samenwerking in Ermelo grote obstakels zijn. Zo zijn er theologische meningsverschillen over de lhbt+-gemeenschap en de positie van de vrouw in de kerk. "Onze katholieke relaties zijn hechter en warmer dan de PKN-banden", zegt Kottman.

Volgens Vredenberg is de focus op de eigen gemeente ook een kracht: "Daarvanuit proberen we van betekenis te zijn voor onze omgeving."

Over twintig jaar

Hoe ziet de toekomst van de PKN eruit? Kim de Berg hoopt dat er meer ruimte komt voor persoonlijke initiatieven van leden. "Ik hoop dat mooie ideeën niet worden afgeremd door kerkelijke regels. Ik zou het bijvoorbeeld jammer vinden als mensen die iets willen betekenen in de kerk bepaalde posities niet kunnen bekleden omdat ze geen belijdend lid van de PKN zijn."

"Ook zou het mooi zijn als we - binnen en buiten de kerk - van elkaar blijven leren", vervolgt De Berg. "Zo denken we na over het opzetten van een 'preek van de leek' en zou ik het mooi zou vinden om vaker dingen samen te doen met culturele plekken in het dorp zoals de boekhandel. Zulke initiatieven werken volgens mij erg inspirerend en verbindend."

De behoudende Nieuwe Kerk

In de hervormd-gereformeerde Nieuwe Kerk staat de koffie klaar voor een avond Bijbelstudie. In een bijgebouw van de grote, stenen kerk staan tafels netjes gerangschikt klaar. Er liggen bijbels om mee te kunnen lezen met de overdenking van de avond. Aan het plafond hangen ronde lampen op verschillende, speelse hoogte van elkaar.

Met ongeveer 1500 leden is de behoudende Nieuwe Kerk een grote gemeente. Jong en oud komen hier samen. Zo was de Bijbelstudie in eerste instantie een initiatief voor jongeren, maar ook oudere gemeenteleden bleken enthousiast.

De kerk rekent zich tot het hervormd-gereformeerde, orthodoxe deel van de PKN. Op zondag zijn er twee diensten met 'nadruk op de verkondiging van het Evangelie', schrijft de website. Doordeweeks zijn er legio activiteiten: van een volleybaltoernooi tot dauwtrappen met Hemelvaart.

Beperkte invloed

Wiard van den Berg (24) leidt de Bijbelstudie avond in met gebed. "Samen willen we nadenken over het beeld dat we hebben van God", zegt hij om het thema te introduceren. Onder begeleiding van vrolijk pianospel zingt de goed gevulde ruimte psalmen en een lied uit de evangelische opwekkingsbundel.

Wiard van den Berg is opgegroeid in het PKN-tijdperk, maar is zich weinig bewust van de koepelorganisatie. Volgens hem was de PKN in de kerk of thuis nooit een gespreksonderwerp. “Ik heb er niet zoveel van meegekregen”, zegt hij erover.

Gemeentelid Gert Kardol (57), voormalig lid van de algemene kerkenraad in Ermelo, heeft het ontstaan van de PKN bewuster meegemaakt. “In twintig jaar tijd heeft de PKN hier niet zoveel veranderd”, zegt Kardol. “Toch zie je op plaatselijk niveau wel dat er meer overleg is ontstaan tussen de kerken.”

Loslaten

De focus blijft liggen op de eigen wijkgemeente en niet op het brede kerkgenootschap. Volgens Van den Berg is dat voor alle partijen beter. “Je kan mensen niet dwingen in jouw rijtje te lopen”, zegt hij. “Als je ergens anders over denkt, is het soms beter om dingen los te laten en te accepteren. Vanuit beide kanten.”

Van den Berg denkt bijvoorbeeld anders over de interpretatie van de Bijbel dan de vrijzinnige kerken van de PKN. “Als je het woord van God gaat zien als inspirerend boek, ontstaan er wel heel veel alternatieven”, zegt hij. “De Bijbel laat zien dat God redder en rechter is.”

Volgens Kardol brengt de fusie mensen bij elkaar, al blijft het een uitdaging om zonder oordeel in gesprek te raken. “Op plaatselijk niveau gaat dat makkelijker dan in de landelijke synode. Dat komt omdat er daar meer media-aandacht is voor de verschillen.”

“Als je elkaar ontmoet, vind je een gemeenschappelijke basis in het geloof”, zegt Kardol. “Alle kerken zijn gericht op Jezus, alleen wordt dat op hele verschillende manieren ingevuld. Er is een enorme verscheidenheid aan wat iemand ‘thuis’ noemt. Maar het is niet zo relevant om elkaars ‘thuis’ te gaan vergelijken.”

“Als je in gesprekken met mensen uit andere kerken uit Ermelo Christus centraal stelt, sta je heel dichtbij elkaar”, zegt Kardol. “Dan vallen vooroordelen weg.”

Kerkpolitiek

Kerkelijk werker Ruurd Folmer (34) ziet de PKN als een hele brede volkskerk. “Dat maakt het mooi, maar zeker ook spannend. Ik geloof dat het fundamenteel Bijbels is om elkaar als mensen te zoeken en proberen te begrijpen. Dat vind ik mooi!”

De breedte van de kerk wordt zichtbaar in thema's als het homohuwelijk. Waar er voor de Zendingkerk een regenboogvlag waait, is een zegening van het homohuwelijk in de Nieuwe Kerk niet mogelijk, omdat deze wijkgemeente gelooft dat het huwelijk bedoeld is als een relatie tussen een man en een vrouw.

Voor het samengaan van de kerken lijken de verschillen tussen de gemeentes te groot. Toch blijft Gert Kardol van de Nieuwe Kerk hoopvol over samenwerkingen. Hij

ziet mogelijkheden zolang mensen blijven zoeken naar overeenkomsten. “Laten we elkaar blijven ontmoeten en wegblijven bij kerkpolitiek, dan is er heel veel mogelijk.”